

Posudek na habilitační práci
předloženou PhDr. Radko Obereignerů, Ph.D.
pod názvem
Afázie a přidružené poruchy symbolických funkcí

Předložená habilitační práce PhDr. Radko Obereignerů, Ph.D. je podána ve formě tištěné recenzované monografie vydané na Univerzitě Palackého v Olomouci na Filozofické fakultě v roce 2013 pod ISBN 978-80-244-3737-8 v rozsahu 333 stran pod názvem *Afázie a přidružené poruchy symbolických funkcí*.

Problematika afázií je fenomén, při jehož řešení se stýká a spolupracuje několik disciplin, zejména neurologie, psychologie, logopedie, jazykověda a další. Autor práce je vystudovaný psycholog, erudovaný v neuropsychologii a zejména v rámci tohoto oboru práce vznikla. R. Obereignerů v úvodu poznamenává, že „motivací k napsání knihy mu byla skutečnost, že neuropsychologická vyšetření nejednotně přistupují a odlišně popisují řeč jako kognitivní funkci ... a přidružené poruchy symbolických funkcí jsou opomíjeny.“ Cílem je mu tedy nabídnout různé vyšetřovací postupy a další teoretická východiska.

Toto zaměření práce je užitečné zvláště v české vědě, kde je problematika afázií řešena v různých oborech, specialisty, kteří vycházejí velmi často z teoreticky i metodologicky rozdílných pozic. Už z tohoto pohledu lze očekávat v podstatě syntetizující odbornou studii, která může být v českém kontextu velmi cenná.

V úvodu knihy se autor zabývá vývojem řeči a jazyka a přes charakteristiky některých poruch se dostává k historickému vymezení afázií. Je to spíše kapitola z historie jedné části neurologie, ilustrovaná také portréty slavných lékařů, která dále pokračuje přes vznik afáziologie a končí zde takovými badateli jako je např. Gazzaniga a Sperry.

Učebnicovou zmínkou o lokalizaci řečových funkcí přechází k projevům řečových poruch a upozorňuje tady na odlišné používání termínu řeč jako lingvistické složky a termínu mluva jako složky motorické, která je zajišťována rozsáhlým nervovým a svalovým aparátem. Stručně jsou probrány etiologie afázií a následuje zajímavá kapitola o klasifikacích afázií, kterou mohl habilitant podle našeho názoru podat širěji, případně kritičtěji. Opírá se zde hlavně o běžně dostupné české či slovenské prameny (Kulišťák 2003, Cséfalvay, Traubner 1996, Neubauer 2006) a jednotlivé taxonomické koncepce uvádí přehledně i v tabulce. Dále je důkladněji popsána rozšířená Bostonská klasifikace afázií, klasifikace A. R. Luriji našeho foniatra J. Kimla a d. Zajímavý je tzv. Olomoucký klasifikační systém v logopedické

literatuře uváděný pod jménem M. Čecháčkové, na jehož rozpracování se - podle seznamu literatury – podílel také autor recenzované publikace. Pro olomoucké prostředí je zajímavá koncepce neurologa Jaromíra Hrbka, která je v práci popsána a v této souvislosti by nás zajímal názor autora, který zřejmě v prostředí Hrbkovy kliniky působil, na použitelnost a životnost Hrbkových myšlenek v této oblasti.

Další částí knihy je diagnostika afázií. Jde o složitou a náročnou problematiku, kterou řada afaziologů řeší na základě svých individuálních zkušeností a dovedností. Vzhledem k rozsahu práce může autor různé diagnostické postupy popisovat jen stručně, někdy jde jen o zmínky. Všechny testy, které jsou v publikaci zmíněny, jsou souhrnně uvedeny v „rejstříku testů“ na s. 331-333.

Vedle vymezení, etiologie, klasifikace a diagnostiky zákonitě musí následovat terapie. V terapii dobře vidíme multidisciplinární přístup k afáziím. Můžeme zde citovat autora, že „největší podíl na efektivní rehabilitaci řečových schopností má logopedická péče ... psychologická péče je zaměřena na vyrovnání se pacienta se vzniklým postižením ... neuropsychologická péče umožňuje nácvik a rehabilitaci širšího okruhu kognitivních funkcí, s cílem minimalizovat získané deficity ... psychiatrická péče zajišťuje vhodnou podporu farmakologickou či psychoterapeutickou“ (s. 173). V našich klinických podmínkách má více-méně hlavní slovo při zvládnutí afázií klinický logopéd, který je také odborně speciálně organizován. Neuropsycholog (upozorňujeme na tuto skutečnost proto, že habilitační spis považujeme za práci z tohoto oboru), zde může mít důležité úkoly, na které dr. Obereignerů upozorňuje v poslední kapitole věnované poruchám přidružených symbolických funkcí, tedy alexii, agrafii, akalkulii, agnozií a apraxií. Tyto poruchy jsou relativně rozsáhle zpracované se zmínkami do jejich historie, je naznačeno jejich vymezení, klasifikace, diagnostika i psychologické teoretické interpretace.

Celkově je možno posuzovaný text hodnotit pozitivně, neboť přináší množství velmi hutně prezentovaných základních poznatků z oblastí, na které se zaměřuje. Je škoda, že podání těchto informací není kritické, ať již z komparačního literárního pohledu, nebo z hlediska vlastních názorů a klinických zkušeností velmi dobře odborně orientovaného autora. V textu nám také chybí více kazuistik, které by oživily a ilustrovaly text, či přímo provedení určitého praktického výzkumu, který bývá obvykle samozřejmou součástí habilitačních prací tohoto druhu. Tato upozornění nesnižují kvalitu podaného textu, jenž může být velmi užitečný pro všechny, kteří se v dané oblasti chtějí vzdělat.

Pro průběh diskuse v rámci obhajoby předložené habilitační práce nabízíme PhDr. Radko Obereignerů, Ph.D. následující otázky:

- a) Jaký je jeho názor na koncepci afázií v neurologické teorii prof. Jaromíra Hrbka?
- b) Jaké jsou změny ve výskytu úzkosti při zvládnání afázie?
- c) Jak lze zajistit motivaci afatiků při zvládnání jejich postižení?

Na základě výše uvedených charakteristik a s poukázáním na její pozitivní výsledky doporučuji habilitační práci PhDr. Radko Obereignerů, Ph.D.

Afázie a přidružené poruchy symbolických funkcí
k obhajobě.

V Brně, 10. 11. 2018

prof. PhDr. Evžen Řehulka, CSc.

Pedagogická fakulta
Masarykova univerzita
Brno